

kenspel omhoog, dat het zijn galmen kan uitzenden naar alle hemelstreken. Oude klokkestoelen treft men in ons land nog aan, o.a. in Overijssel. De klok, die met gelui de verheven en de aldaagsche gebeurtenissen van het burgerlijk leven in de vroegere gemeenschap begeleidde, was er een onmisbare verschijning. De torens werden oorspronkelijk gescheiden van de kerk opgesteld, om het brandgevaar. Tegenover deze monumenten, karakteristiek voor het landelijke Zweden, bezit Noorwegen verschijningen van een nog rijziger bouwtrant: zijn vermaarde „Stavekirke” (afb. VII). Indien wij nog twijfelen, dat elk volk een eigen stemming in zijn bouwkunst zou hebben uitgedrukt, dan hoeven we deze wonderlijke zuilen-kerken maar te beschouwen om ons trefvend overtuigd te voelen. Als uitvloeisels van zijn eigenaardig grootsch en somber karakter verschijnen zij in het

zwaarmoedige, maar heroïeke noorsche land. Alle vormen, waarin Noorsche aard en kultuur zich openbaren, ze lijken wel tot een monument van kunstwijze verbeelding samengesteld, in deze visionaire godshuizen. Scheppingen van natuur- en mensch-genie samen, zijn het polen van voeling met alle aandoeningen, angsten en begeesteringen van het Noorsche gemoed. Niet slechts stoffelijk hebben deze „stavekirke” de pijnstammen, die hun tot fundament en koepeldragers dienen, de Noorsche atmosfeer, die hun daken met sombere kleur drenkt, in zich opgenomen, hun geestelijke expressie is evenzeer aan de om-

geving ten innigste verwant. De sierlijke dakbedekking van houten plankjes doet denken aan den schubbigen bast van dennevruchten; de gesloten symmetrische, van een vierkant grondplan naar een ranken top gespitse bouw, schijnt den pyramidevorm der sparren ontleend; diepe schaduwen, als aan den onderkant van haar twijgen, omhullen het muurvlak, onder de uitspringende zadeldaken, die de nauwe middenhal, als een spitsvleugeligen mantel, als een pantser tegen wind en storm heeft aangeschoten. Even als de toegang tot de Noorsche woonhuizen, is ook die tot de kerk, door

een omlopende, half-open galerij, meer verscholen gemaakt. Het inwendige is dat van een christelijk bedehuis. In de versiering schemert overal het heidensch verleden nog geheimvol door de nieuwe vormen heen; de posten en portieken dragen oer-oude inskripties in runenschrift en in-

AFB. VI. KLOKKETOREN VAN HÄSJÖ IN HET MUSEUM „SKANSEN”.

gewikkelde, meest profane sculpturen; de daken heffen aan de spitse nokken koene horens, die zich wrevelig verdragen met de kruizen, op de lagere dakpunten, genadesignalen van het pacifieke geloof; drakekoppen dreigen er nog, als van de voorstevens der geduchte Vikingenjachten, met grimmigen hekel en krijgshaftig verzet. Een oorspronkelijk Vikingerschip te Gokstad uitgegraven en in Christiania bewaard, doet de karakter-overeenkomst aan de verschijningen der vroege architectuur trefvend uitkomen. In de ontoegankelijke, fantastische natuur van het Noorden hooren deze bouwwerken geheel thuis; de menschen, die onder de trieste stijlen van hun bergen